

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, д.е.н., професора Міщенка В. А.

на дисертаційну роботу Ходирєвої Оксани Олегівни

«ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛІНГУ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 – Економіка

1. Актуальність теми та зв'язок з науковими планами і програмами

Проблема управління розвитком промислового підприємства є складним соціально-економічним завданням, яке вимагає не тільки врахування нових умов його функціонування, але й потребує удосконалення інноваційних методів та інструментів управління. В Україні ще не сформовано цілісну та узгоджену систему поглядів на управління промисловим підприємством, щоб забезпечувала стійкий поточний та стратегічний стан функціонування підприємства, мала здатність оперативно та гнучко реагувати на дестабілізаційні фактори зовнішнього середовища і адаптуватися до них. Тому актуальність обраної теми дисертаційної роботи, що передбачає удосконалення управлінських технологій на основі підходу до формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства, яка спрямована на цільових показників діяльності промислового підприємства в умовах високого рівня невизначеності впливу чинників зовнішнього середовища, не викликає сумнівів.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконувалась відповідно з науковими дослідженнями кафедр «Обліку і фінансів» та «Економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин» НГУ «ХПІ» та у межах держбюджетних тем МОН України: «Дослідження стратегічного управління виробничим потенціалом на засадах фінансового контролінгу» (ДР № 0120U00573); «Розвиток концепції управління персоналом в умовах діджиталізації економіки» (ДР №00122U201672), де Ходирєва О.О. є активним виконавцем.

3. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків і офіційних документів щодо впровадження результатів дослідження. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки. Дисертація містить 28 таблиць (з них 10 займають повних 19 сторінок), 54 рисунка (з них 11 займають 11 повні сторінки), 4 додатки на 14 сторінках, список використаних джерел зі 210 найменувань на 21 сторінці.

У вступі до дисертаційної роботи Ходиревою О.О. обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформовано його мету та завдання, об'єкт та предмет, конкретизовані методи його проведення, а також отримані елементи наукової новизни. Визначений особистий внесок здобувачки, наведені дані про апробацію, публікації, структуру та обсяг роботи.

В першому розділі (с.12-67) охарактеризовано теоретичні аспекти контролінгу в управлінні розвитком промислового підприємства, проаналізовано сутність стратегічного контролінгу як економічної категорії. Важливим є те, що здобувачка надала авторські визначення даній дефініції та пов'язаним з нею поняттям, та на їх основі сформувала схему понятійного апарату стратегічного контролінгу факторів розвитку промислових підприємств. Також в першому розділі авторка сформувала теоретико-методичне підґрунтя розробки системи стратегічного контролінгу на підприємстві.

Другий розділ дисертації (с.68-130) присвячений розвитку методичних підходів до оцінки розвитку промислових підприємств. Заслугує уваги ретельний аналіз існуючих методів оцінки розвитку промислового підприємства та пропозиція власного методичного підходу, який передбачає розрахунок в динаміці індексу розвитку для визначених підприємств та інтерпретацію отриманих результатів відповідно до сформованої шкали оцінки, а також визначення еталонної стратегії розвитку відповідно до

отриманих результатів.

У третьому розділі дисертації (с. 131–195) здобувачкою розроблено теоретико-методичні рекомендації формування та впровадження системи контролінгу факторів розвитку підприємства. Вагомим внеском у теоретико-практичну цінність даного дослідження є розширення організаційно-економічного інструментарію стратегічного контролінгу факторів системи управління розвитком підприємства за цільовими зонами впровадження та за функціональними підсистемами. Також в даному розділі дисертації здобувачкою розвинуто підхід до оцінювання ефективності функціонування системи стратегічного контролінгу на підприємстві у рамках якого запропоновані відповідні інтегральні показники. Заслуговує на увагу сформована система лімітів та порогових значень показників, яка відображає предикативну функцію стратегічного контролінгу факторів розвитку.

У висновках здобувачка узагальнила отримані результати дисертаційної роботи (с. 196 - 199). Дисертація містить достатню кількість таблиць (28) та рисунків (54). В процесі написання роботи здобувачка використала значну кількість літературних джерел, у тому числі іноземних.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Під час розробки положень дисертаційної роботи Ходирєва О.О. застосовувала загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дало їй змогу повною мірою довести початково встановлені гіпотези та обґрунтувати положення наукової новизни. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи Ходирєвої О.О. полягає в розробці, удосконаленні та обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислових підприємств.

Елементи наукової новизни дисертації підтверджуються удосконаленням визначення сутності та змісту категорії «контролінг» та «стратегічний контролінг», які, на відміну від існуючих, виокремлюють та

узагальнюють найбільш істотні характеристики для цих понять, що дозволяє дати більш точну та більш об'єктивну характеристику цих дефініцій.

Висока методична цінність притаманна удосконаленим авторкою положенням теоретико-методичного підходу до формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства, який виокремлює функціональні зони його дії в загальній системі управління та забезпечує ефективне та своєчасне їх виконання за допомогою спеціальних методів аналізу факторів впливу на визначені об'єкти контролю при формуванні та запровадженні стратегій розвитку суб'єкта господарювання.

Також заслуговує на увагу розвинутий здобувачкою методичний підхід до оцінки рівня економічного розвитку промислового підприємства, що дозволяє виділяти комплексні фактори розвитку промислового підприємства, оцінювати та проводити динамічний аналіз зміни рівня розвитку промислового підприємства, що стає в основі формування науково-обґрунтованих стратегій розвитку суб'єктів господарювання.

Положення наукової новизни у дисертаційній роботі сформульовані належним чином, характеризуються високим ступенем обґрунтованості та свідчать про значний рівень наукового пізнання авторки.

5. Достовірність отриманих результатів та висновків

Достовірність отриманих результатів забезпечується коректною постановкою задачі, мети та завдань дисертаційного дослідження, які розв'язуються послідовно та аргументовано. Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується відповідністю методології дослідження, застосуванням комплексу методів, у відповідності до предмету дослідження.

6. Практична цінність одержаних результатів та рекомендації щодо їх подальшого використання

Методичні розробки та рекомендації здобувачки щодо формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислових

підприємств мають практичну цінність, що підтверджується їх впровадження в діяльність підприємств: ТОВ «АЛЬФАПЕЙ» (довідка №77-17/06 від 17.06.2021 р.), ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ «ІННОВАЦІЙНІ НАФТОГАЗОВІ ТЕХНОЛОГІЇ»» (довідка №03 від 18.01.2023 р.) Науково-технічний концерн "Інститут проблем машинобудування" НАН України (довідка №01 від 20.10.2019 р.), АТ «ХАРКІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД «СВІТЛО ШАХТАРЯ» (довідка №01 від 18.11.2022 р.) та у навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт від 27.01.2023 р.), де розробки здобувача використані для покращення методичного забезпечення навчального процесу при підготовці фахівців за дисциплінами «Стратегія підприємства», «Стратегічне управління», «Контролінг» в НТУ «ХПІ».

7. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях

Дисертаційна робота Ходиревої О.О. має логічну структуру. Основні висновки і рекомендації логічно витікають із результатів, які наведено у розділах роботи. Дисертація пройшла перевірку на наявність академічного плагіату, отримані результати свідчать про високу індивідуальність роботи. У дисертації не виявлено текстових запозичень і використання наукових результатів інших науковців без посилань на відповідні джерела.

Обсяг оприлюднення результатів дисертації в наукових працях відповідає вимогам МОН. Загальні положення, зміст дисертації та основні результати дисертаційного дослідження відображено у 23 наукових працях, зокрема в 7 статтях у наукових фахових виданнях України з економіки, 1 статті у виданні інших держав, що входить до Організації економічного співробітництва та розвитку Європейського Союзу. Апробацію результатів дисертації здійснено на 15 науково-практичних конференціях різних рівнів.

8. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

При загальній позитивній оцінці якості проведеного дисертаційного дослідження, слід виділити деякі дискусійні моменти, що потребують додаткових уточнень та пояснень від здобувачки.

1. Наприкінці анотації здобувачка наводить сукупність ключових слів (с. 8). Ключові слова повинні відповідати не тільки основному змісту дисертації та відображати тематику дослідження, а й забезпечувати тематичний пошук роботи. Саме тому до ключових слів доцільно було б додати «контролінг» та «економіка».

2. Дещо порушена архітектоніка дисертаційної роботи. Так, підрозділ 2.3. «Удосконалення науково-практичного підходу до формування типологічно-однорідних груп промислових підприємств» здобувачка виклала на 16 сторінках, підрозділ 3.1 «Теоретико-методичні рекомендації формування та впровадження системи контролінгу факторів функціонування та розвитку підприємства» - на 15 сторінках, а підрозділ 3.2. «Формування організаційно-економічного інструментарію системи стратегічного контролінгу на підприємстві» - на 27 сторінках.

3. В дисертаційній роботі здобувачкою велику увагу приділено предикативній функції стратегічного контролінгу, а також формуванню системи порогових значень індикаторів контролю розвитку підприємства (с. 185-193), що стало в основі 3 можливих сценаріїв в залежності від сили впливу факторів зовнішнього середовища. Бажано було більш детально обґрунтувати даний підхід.

4. Заслуговує на увагу науково-обґрунтований авторський підхід щодо поєднання збалансованої системи показників з пропонуємими стратегіями розвитку у розрізі кластерів (с.184). Але авторці доцільно було б не лише запропонувати стратегії, а й обґрунтувати процес їх відбору та доцільність їх впровадження для певних підприємств.

5. Заслуговує на безсумнівну підтримку запропонована класифікація організаційно-економічного інструментарію стратегічного контролінгу (с.154 рис. 3.9), що, за твердженням авторки, дозволяє з урахуванням принципу комбінаторики створювати унікальні для кожного підприємства набори управлінських технологій в межах запровадження системи контролінгу. При цьому робота ще б більш виграла у разі надання рекомендацій щодо вибору інструментарію контролінгу найбільш доцільних для виділених у роботі кластерів промислових підприємств.

Наявність вищезазначених зауважень не змінює позитивне враження від роботи та не зменшує науково-практичної значущості дисертаційного дослідження. До того ж окремі з наведених зауважень можуть бути враховані у подальших дослідженнях авторки.

9. Висновки

Дисертаційна робота Ходиревої О.О. виконана на високому науково-теоретичному рівні, а отримані в процесі дослідження наукові результати характеризуються елементами наукової новизни та мають практичну цінність. Дисертація є особисто виконаною авторською роботою, цілісною та завершеною згідно до встановленої мети та визначених завдань дослідження. Зазначені дискусійні положення та зауваження не зменшують цінності результатів дисертаційної роботи. Тема дослідження відповідає галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальності 051 – «Економіка».

Отже, з огляду на актуальність теми дисертації, обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхню новизну та практичну цінність, повноту викладу в наукових публікаціях, відсутність порушень академічної доброчесності, вважаю, що дисертаційна робота здобувачки Ходиревої О.О. «Формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства» відповідає вимогам 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради Закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та вимогам до оформлення дисертації МОН України від 12.01.2017 № 40, а сама авторка, Ходирєва Оксана Олегівна, заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Рецензент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і фінансів
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Володимир
МІЩЕНКО

Підпис засвідчено:

Вчений секретар
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Юрій ЗАЙЦЕВ